

mu je sodišče odmerilo za hujskanje k uporu 18 mesecev, se zanj niso zavzela pariška proletarska predmestja, pač pa je protestiral golističen Figaro Litterare, češ da sodba zaradi nekih revolucionarnih besed »pomeni resno nevarnost za svobodo govora in nepričakovani triumf za revolucijo, ki nima argumentov zaledja in ne mučenikov«.

Vsaka revolucionarna utopija, ki izgubi stik z resničnostjo, se spremeni v tako grozljivo grotesko. Vendar zmota revolucionarnega mesianizma, je pisal letos v nekem eseju Leszek Kołakowski, ni pojav samo našega časa, marveč spremlja vso človeško zgodovino. Enako neuspešno se pojavlja v religioznem mišljenju, kot v posvetnih doktrinah. Pa vendar ji ljudje vedno znova zapadejo, misleč, da se lahko v enem samem skoku preselimo z dna pekla prav na vrh neba, čeprav nam zdrav razum šepeta, da je pot k popolnosti daljša, težja in tembolj negotova, čimbolj slab je ta svet in čim večje so njegove stiske, piše Kołakowski.

Neuslišana težnja po mučeništvu J. P. Sartra in revolucionarna retorika Alaina Gesmaira pred pariškim sodiščem pa nista edina in ne najpomembnejša epiloga majskih dogodkov. Ti so inspirirali tudi drugačna razmišljanja o družbeni in intelektualni krizi današnjega sveta pri Rogeru Garaudyju, Andreju Gorzu, Alainu Tourrainu in mnogih drugih. Predvsem pa so inspirirali revolucionarno prakso socialističnih gibanj v Franciji in v Evropi sploh. Zato se vprašanje »Kdo se boji še revolucije?« nanaša lahko samo na revolucionarni mesianizem »proletarske levice« in njenih maloštevilnih intelektualnih glasnikov.

Toda kako se je znašel v tej groteski J. P. Sartre, veliki filozof in pisatelj našega časa, ki je tako prepričljivo nekaj desetletij ob vsakem pomembnejšem političnem dogodku budil sodobno zavest? V današnji krizi sveta je J. P. Sartre s tem zadnjim angažmajem zares

le zgodovina in konec nekega obdobja tristo leti. Ne spominja na revolucijo, marveč na Diderota in razsvetljenjsko prakso.

Tik pred svojo smrtjo je o njem zapisal drugi veliki Francoz, pisatelj François Mauriac, naslednje: »Sartra žeja po mučeništvu. Toda mučenništva ni, če ni tudi krvnikov... J. P. Sartre pa je po svoji naravi neozdravljivo pohleven. Če želi ali ne, z vsakim svojim nastopom, tudi kadar poziva k nasilju, poziva pravzaprav k miru. Dokler živi, se nikomur ni kaj bati. Tako je ljubeznivo blag, da ni nikomur nevaren, in umrl bo kot svetnik.«

V. V.

SLOVENŠČINA IN SLOVENCİ

Tej temi sta bila posvečena dva pomembna spisa v letošnjem letniku naše revije: obsežna razprava Jake Avšiča »Nekaj pripomb k mnenju o rabi jezikov v JLA« v četrti številki in Lojzeta Krakarja pismo uredništvu »Ali govorimo vsi državljani SFRJ res samo »jugoslovanščino« v 8—9 številki. Iz obeh prispevkov, in iz vsakdanje prakse vsakogar med nami, je moč ugotoviti, da je to eno izmed tistih vprašanj, ki nas s svojimi številnimi otenki neprestano ter intenzivno zaposlujejo, hkrati pa se jih — bogve zakaj — tako poredkoma dotikamo.

Jaka Avšič in Lojze Krakar sta se te teme lotila široko, v kontekstu odnosov Slovencev z drugimi jugoslovanskimi narodi, prvi ob vprašanju, zakaj ne tudi slovenščina v vojski, drugi, zakaj ne tudi slovenščina v komuniciranju z našimi delavci v tujini. Pričujoča glosa je zožena na razmišljanje o slovenščini med Slovenci. Pobudo zanj, še prej za razmišljanje, sem našel v naslednjem: vse jugoslovansko časopisje je s poudarkom sporočilo svojim bralcem novico, da je predsednik zveznega izvršnega sveta Mitja Ribičič go-

voril v Generalni skupščini OZN v — slovenščini! Mislim, da se nobena delegacija v OZN ni čudila Ribičiču, če je pred tem svetovnim forumom spregovoril v materinem jeziku; začudila pa se je (vsaj po odmevu v tisku in objavah v radiu ter po televiziji) vsa jugoslovanska javnost. V tem nekaj ni v redu, sem si rekel, v tem začudenju. Pa vendar: razveseljivo, da se je tó zgodilo vsaj zdaj, če že prej ni to bil naraven pojav. Nekaj dni potem sem bral v Komunistu, da ta in ta delegat na prvi konferenci ZKJ pa je bil do kraja dosleden: celo govoril je v slovenščini. Kaj pa drugi Slovenci, sem pomislil, in Mitja Ribičič, štirinajst dni po zgodovinskem govoru v Generalni skupščini? ... In še o pobudi te glose in razmišljanja: v deseti številki Teorije in prakse sem čisto na koncu, v drobnih pripombi pod črto, v članku Janeza Ruglja »Še enkrat: zakaj slab odziv v vojaške šole in akademije?« bral naslednje: »Pred pol leta je prišel k piscu (ki je bil takrat še vojaški psihater) v ordinacijo višji oficir, doma iz slovenske Primorske. Takole je izpovedal svojo stisko: »Pred vojno sem moral hoditi v italijansko šolo, po partizanski dobi sem služboval po vsej Jugoslaviji, tudi vojaške šole so bile v srbohrvatskem jeziku, v šoli se nisem nikoli učil slovenščine. Pred kratkim sem bil premeščen v Slovenijo. Zadolžili so me, da bi rezervnim oficirjem predaval v slovenščini. Zaradi neznanja materinega jezika me je te naloge tako strah, da ves potan komaj spregovorim. Rad bi bil te naloge oproščen.« (Seveda sem mu dal ustrezno potrdilo, toda z grenkim občutkom in zavestjo žalostne usode slovenskega partizana, ki je po vojni moral ostati v armadi).« Tako Janez Rugelj. Tudi mene je stisnilo za srce. Tudi sam sem bil, kot ta anonimni višji oficir, primorski partizan, kot otrok sem hodil samo v italijanske šole in po vojni se mi je komaj posrečilo, da nisem ostal v vojski...

Razmišljam: ne samo da ni pravično, tudi pametno ni, da se to dogaja, in spet se spomnim tiste »dosledne« izjeme na zadnji konferenci ZKJ: eden izmed Slovencev pa je le govoril slovensko v Beogradu. In se še zdaj sprašujem dalje: Ali je ta delegat ravnal prav, ko je govoril v materinem jeziku, v slovenščini, ki je tudi po ustavi enakopraven jezik? In če je ravnal prav, kako ravnajo drugi, ki te izjemnosti ne spremenijo v najbolj naravno pravilo? Kdo nas sili, da se odpovedujemo svojemu jeziku v javnih nastopih? Srbi in Hrvati prav gotovo ne. V slovenščini me ne bi razumeli, sem večkrat slišal opravičilo. Res ne? So kdaj nastali zapleti, usodni nesporazumi zaradi uporabe slovenščine iz ust Slovencev, ko tudi formalno predstavlja svoj narod?

Ponosni smo bili, ko je Mitja Ribičič spregovoril v slovenščini v New Yorku: tako smo na najlepši način manifestirali pred svetom svojo demokracijo, svobodo, tudi jezikovno enakopravnost med jugoslovanskimi narodi. Zdi se mi — tako me namreč napeljuje tok tega razmišljanja — da bi bila taka manifestacija enakopravnosti na mestu tudi doma, v opombo nam samim. Ne zaradi Srbov in Hrvatov, temveč zaradi nas samih. Izbojevati si svobodo, ki ti jo kratijo drugi, je težko, a ne najtežje; težje je dostojanstveno ohraniti svobodo v sebi samem...

Čas je, da se lotimo deetimizacije tudi na področju jezika.

Odločil sem se, da napišem glosso, zato moram končati, čeprav razmišljanju ne vidim in ne vidim konca.

C. Zlobec

NAIVNI 70

Letošnje poletje in jesen je bila vrsta akcij pri nas, tako na primer kolektivne razstave samorastnikov na Bledu, v Trebnjem, naivnih kiparjev v Kostanje-